

Sara Flak Myrene

Universelle foreldrekurs i Norge

Universal parenting courses in Norway

Statens handlingsrom for iverksetting av forebyggende foreldrekurs sett i lys av menneskerettighetene

The state's leeway for implementing preventive parenting courses in light of human rights

Bacheloroppgave i Bachelor i sosialt arbeid (sosionom)

Veileder: Edgar Marthinsen

Mai 2023

Sara Flak Myrene

Universelle foreldrekurs i Norge

Universal parenting courses in Norway

Statens handlingsrom for iverksetting av forebyggende foreldrekurs sett i lys av menneskerettighetene

The state's leeway for implementing preventive parenting courses in light of human rights

Bacheloroppgave i Bachelor i sosialt arbeid (sosionom)
Veileder: Edgar Marthinsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

SAMMENDRAG:

Menneskerettighetene er universelle tanker om menneskets grunnleggende verdighet og dermed rettigheter. De er ideelle, men har blitt inkorporert i flere internasjonale konvensjoner, samt norske lover, noe som gjøre dem juridisk bindende. Ratifiserte konvensjoner som for eksempel den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 1950, pålegger Norge å sikre befolkningens rettigheter.

Dette skal gjøre ved å iverksette egnede tiltak. Slike tiltak kan for eksempel være foreldrekurs som informerer foreldre om barns utvikling og behov og fremme deres foreldrekompetanse. Med ny barnevernslov (2021) fikk kommunene et økt forebyggingsansvar, og måten kommunen skal iverksette forebyggende tiltak er derfor svært aktuelt.

En måte å gjøre det på er å tilby gratis foreldrekurs. I dag er det ingen nasjonale føringer for hvilke foreldrekurs som tilbys i hver kommune. Tilgang på foreldrekurs er også avhengig av kommunens ressurser. Stort sett gis tilbud om foreldrekurs selektivt til foreldre som har kontakt med barnevernstjenesten.

Innenfor barnerettsfagfeltet står barns rett til vern om sin integritet og til beskyttelse mot vold og omsorgssvikt sterkt. Spenningsfeltet mellom barns menneskerettslige krav på beskyttelse og statens plikt til å sikre rettigheten, utfordres dessuten av foreldres menneskerettslige krav på privat- og familieliv.

Selv om staten har en plikt til å beskytte barn og et ansvar for å iverksette tiltak som ivaretar barns rettigheter og beskyttelse, vil obligatoriske universelle foreldrekurs kunne ses som tvang og brudd på foreldrenes, og barnets, rett til privat- og familieliv. Det er derfor interessant å drøfte problemstilling «Sett i lys av barnekonvensjonens rettigheter og kommunenes ansvar for å sikre dem, hvilket handlingsrom har staten til å iverksette universelle foreldrekurs?».

ABSTRACT:

Human rights are universal ideas about the fundamental dignity of human beings and their corresponding rights. They are ideal, but have been incorporated into several international conventions, as well as Norwegian laws, making them legally binding. Ratified conventions, such as the European Convention on Human Rights of 1950, require Norway to ensure the rights of its population. This is to be done by implementing appropriate measures, such as parenting courses that inform parents about children's development and needs and promote their parenting skills. With the new Child Welfare Act (2021), municipalities have an increased responsibility for prevention, and the way the municipality implements preventive measures is therefore highly relevant.

One way of doing so is by offering free parent courses. Currently, there are no national guidelines for which parenting courses are offered in each municipality. Access to parenting courses also depends on the municipality's resources. Generally, parenting courses are offered selectively to parents who have contact with child welfare services.

Within the field of children's rights, the right to protection of their integrity and protection from violence and neglect is strong. Moreover, the tension between children's human rights claims to protection and the state's duty to secure the right is also challenged by parents' human rights claims to private and family life.

Although the state has a duty to protect children and a responsibility to implement measures that safeguard children's rights and protection, mandatory universal parenting courses could be seen as coercion and a violation of parents' and the child's right to private and family life. Therefore, it is interesting to discuss the issue of "In light of the rights of the Convention on the Rights of the Child and the municipalities' responsibility to ensure them, what leeway does the state have to implement universal parenting courses?"

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG:	1
--------------------------	---

ABSTRACT:	2
1.0 INTRODUKSJON:	5
1.1 Presentasjon av tema og problemstilling	5
1.2 Relevans for sosialt arbeid	6
1.3 Fremstilling av oppgavens oppbygning	6
2.0 METODE	9
2.1 Metodevalg	9
2.2 Kildekritikk	9
2.3 Søk etter litteratur og valg av databaser	10
2.3.1 Veiledende og systemiske søk	10
2.4 Oversikt over utvalgt litteratur	10
3.0 RELEVANT TEORI	13
3.1 Begrepsavklaring	13
3.2 Utviklingen av barnerettsfeltet	14
3.2.1 Hva er menneskerettigheter?	14
3.2.2 Norsk lovgivning	15
3.3 Sentrale paragrafer og artikler	15
3.3.1 Barns rettigheter	15
3.3.2 Statens plikt til å beskytte barn	16
3.3.2 Rett til privat- og familieliv	16
3.3.3 Hva har foreldrene plikt og rett til å bestemme?	17
3.4 Barns oppvekstvilkår	17
3.4.1 Hva er godt nok og hva er gode oppvekstvilkår for barn?	17
3.4.2 Hva er vold?	18
4.0 STATENS HANDLINGSROM TIL Å IVERKSETTE UNIVERSELLE FORELDREKURS	19
4.1 Barnets beste-prinsippet	19
4.4.1 Barnehagen som kontrollør	19
4.2 Hvilket innblikk inn i familien har staten?	20
3.4.1 Oppfølging av gravide	20
3.4.2 Oppfølging av barnet	20
4.3 Foreldre har òg rettigheter og plikter	21
3.3.4 Opplæringsplikt i Norge	21
3.3.5 Barnevaksinasjon	22
4.4 Statens interesse i å innføre foreldrekurs	22
4.3.1 Hva sier EMD?	23
4.3.2 Minste inngrepsprinsipp – kan det bli for inngripende?	23

4.5 Det etiske aspektet	23
4.6 Foreldrekurs – hva, hvem og når?	25
4.6.1 Hva er foreldrekurs?	25
4.6.2 Hvordan fungerer foreldrekurs?	25
4.6.3 Hvordan brukes foreldrekurs i dag?	26
4.6.4 Hvorfor universelt?	29
4.7 Min refleksjon	30
5.0 AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER	31
6.0 LITTERATUR:	33

1.0 INTRODUKSJON:

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

I 2021 ble Norge dømt seks ganger av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, EMD, for krenking av menneskerettigheter. Ifølge Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, omhandlet alle dommene barnevernssaker (NIM, 2022, s. 51). To av dommene rettet seg spesifikt mot brudd på den europeiske menneskerettighetskonvensjonens, artikkel 8 *Retten til respekt for privatliv og familieliv* (s. 55). I fjor ble Norge dømt ytterlige tre ganger for brudd på denne rettigheten (NIM, 2023, s. 72). Er Norge for inngripende i sitt forsøk på å sikre befolkningens menneskerettigheter?

Norge som stat har en lang liste med regulerende velferdstjenester, og EMD stiller spørsmål om hvor mye staten kontrollerer befolkningens privat- og familieliv. Dette spørsmålet problematiseres når både barn, foreldre og staten har rettigheter og plikter å rette seg etter. De følger av ulike erklæringer om menneskerettigheter, internasjonale og nasjonale lovgivninger, som blir grundigere presentert i del 3.2.

Norges ratifisering av lovene har gjort staten pliktig til å iverksette tiltak som sikrer disse rettighetene. Barns rett til beskyttelse og omsorg (Barnevernsloven, 2021, §1-5), for eksempel, er del av statens mandat. Norge er en ledende stat når det kommer til barnevelferd, og den nordiske velferdsstaten kjennetegnes av sosialpolitiske tiltak som skal fremme gode oppvekstvilkår for barn (Kane & Neverdal, 2018,). Slike tiltak er for eksempel barnehage, skole, helsestasjon og økonomiske stønadsordninger for barnefamilier og nye foreldre. Mange av tiltakene retter seg mot å sikre barnets rettigheter, og bygger på prinsippet om barnets beste.

Staten plikter derimot òg å sikre foreldres rettigheter. Spesielt foreldres, og barns, rett til privat- og familieliv er sentral (Grunnloven, 1814 §102). Lovene utgjør et spenningsfelt og krever bruk av skjønn når staten skal vedta nye tiltak for barn og foreldre. Når kommunene fra og med 1. januar 2022 fikk et større ansvar for å iverksette tiltak for å forebygge omsorgssvikt (Barnevernsloven, 2021, §15-1), må dette skje i samsvar med retten til privatliv. Spørsmål om hvilken av bestemmelsene som veier tyngst, om kommunene faktisk har grunnlag for å iverksette privatlivsinngripende tiltak, og hvordan slike tiltak eventuelt kan se ut, er altså dagsaktuelle.

I denne teksten blir menneskerettighetsidealene og beskyttelsen av barnet og familien, jamfør Forente nasjoner, FN, sin konvensjon om barns rettigheter artikkel 16, vektlagt. Jeg drøfter

hvordan forholdet mellom barnets rett til beskyttelse mot omsorgssvikt og familienes rett til privatliv påvirker statens muligheter til å iverksette universelle foreldrekurs. Min problemstilling er dermed

«Sett i lys av barnekonvensjonens rettigheter og kommunenes ansvar for å sikre dem, hvilket handlingsrom har staten til å iverksette universelle foreldrekurs?»

1.2 Relevans for sosialt arbeid

Sosialt arbeid som fagfelt har utviklet seg over lang tid, og vil fortsette å utvikle seg i takt med samfunnets endringer. Det er både «en akademisk disiplin, et fag og en profesjon» (Berg et al. 2015, s 19). Sosialt arbeid handler om å hjelpe de som er på utsiden av samfunnet, men også forebygge at noen faller utenfor. Som profesjonsutøver i sosialt arbeid, er en rekke verdier veiledende for utøvelsen av arbeidet. Ifølge Fellesorganisasjonen, FO, står *respekten for mennesket verdighet og rettferdighet* høyt (FO, 2019, s. 5). Også *vern om menneskerettigheter og sosial rettferdighet*, er overordnede prinsipper innenfor sosialt arbeid (FO, 2017).

Lingås (1994) påstår at verdigrunnet i sosialt arbeid med barn og unge består av en tredeling; menneskerettighetstenkingen og barns rettigheter, norsk lovgivning og de yrkesetiske grunnlagsdokumentene. FNs menneskerettighetserklæringer og andre internasjonale konvensjoner omhandler temaer som den enkeltes integritet, omsorg, tillit, rettferdighet og ansvar, og bidrar til etiske føringer for sosialt arbeid på tvers av nasjoner. Stang & Sveaass (2016, s.23) skriver at «den nære forbindelsen mellom yrkesetikk og menneskerettigheter innebærer at profesjonsutøvere ved å følge yrkesetiske rettingslinjer også kan bidra til å *implementere menneskerettigheter i praksis*».

Et av sosialarbeideres mandat er ifølge FO «et kritisk blikk på verdiene og rammene som til enhver tid styrer samfunnet». Sosialfaglig arbeid forutsetter dessuten en evne til etiske refleksjon (FO, 2019, s. 3). En bacheloroppgave om barn og foreldres menneskerettigheter er derfor av høy relevans for sosialt arbeid. Både tema og problemstilling inneholder også en rekke nøkkelbegreper som kjennetegner den sosialfaglige tradisjonen. Eksempel på dette er oppvekstvilkår, omsorg, barnevern, velferdsstaten og menneskerettigheter. Disse nøkkelordene ble derfor relevante søkeord under litteraturgjennomgangen.

1.3 Fremstilling av oppgavens oppbygning

I denne oppgaven starter jeg med å en redegjørelse for metodevalg og hvordan jeg gikk frem for å finne litteraturmateriale i del 2.0 kalt Metode. Deretter presenter jeg relevant teori og

lovverk tilknyttet problemstillingen i del 3.0 Relevant teori. Her definerer jeg også ulike nøkkelbegrep brukt i oppgaven. I del 4.0 drøfter jeg statens reelle handlingsrom for å iverksette universelle foreldrekurs, sett i lys av både foreldre og barns menneskerettigheter. Den drøftende delen vil også inneholde en kort fremstilling av hvordan et eventuelt universelt foreldrekurs kunne sett ut. Jeg avslutter oppgaven med en oppsummering og noen endelige betraktninger i del 5.0.

2.0 METODE

2.1 Metodevalg

Å bruke en metode, er ifølge Johannessen, Tuft og Christoffersen (2016, s. 25) «å følge en bestemt vei mot et mål». Mitt mål for denne oppgaven var å belyse det menneskerettslige spenningsfeltet mellom foreldres rettigheter og statens handlingsrom til å iverksette tiltak. For å belyse problemstillingen brukte jeg derfor en forenklet litteraturgjennomgang som metode. Dette er en kvalitativ metode, som egner seg godt når en undersøker noe man har lite kjennskap til fra før (Johannessen, et al., 2016, s. 28). Det er også nyttig med kvalitativ forskningsmetode når man skal undersøke et fenomen i dybden.

I en litteraturgjennomgang gjennomførte jeg en metodisk undersøkelse av litteratur som allerede er skrevet om et tema. Empirien, datagrunnlaget, for undersøkelsen blir dermed ikke resultater fra spørreundersøkelser eller sitater fra informanter jeg har intervjuet, men hver litterær kilde jeg finner i den metodiske gjennomgangen, blir min informant. Dermed består empirien av allerede eksisterende litteratur, og empirien ble stor. Jeg måtte derfor avgrense søkene mine for å få en håndterbar empiri.

2.2 Kildekritikk

Avgrensingen av søkene gjorde jeg ved å se kritisk på kildene mine. Kildekritikk handler «om å bruke kilder på en informert og reflektert måte» (Johannessen et al., 2016, s. 102). Dette vil gi forskeren større grad av valide resultater. I arbeidet med litteraturgjennomgangen var det viktig at kildene jeg benyttet meg av hadde høy grad av pålitelighet, også kalt reliabilitet. «Reliabilitet knytter seg til nøyaktigheten av undersøkelsens data, hvilken data som brukes, den måten den samles inn på og hvordan den bearbeides» (Johannessen et al., 2016, s. 36).

Det første steget jeg tok for å utelukke kilder med liten reliabilitet, var å avgrense søkene i til *fagfelleverderte artikler* og *forskningsartikler* i norske databaser, og *Scholarly Journals* i den engelske databasen. At en artikkel er fagfelleverdert betyr at den har blitt grundig og kritisk vurdert av eksperter på samme fagfelt før publisering. Denne avgrensningen er altså en kvalitetskontroll som gav meg færre funn per søk. Til fordel var hvert funn av høyere faglig kvalitet, og tryggere å bruke. Fordi denne avgrensningen gav færre funn, var det ikke nødvendig å avgrense søket til en viss tidsperiode.

En annen form for kildekritikk jeg benyttet for å skrive en valid tekst var at jeg anerkjente førforståelsen min. Dalland (2017, s. 58) forklarer førforståelse som de tankene du har før undersøkelsen eller søket starter. Førforståelse gjør det utfordrende å møte et fenomen uten

forutsetninger. Bevisst på dette, valgt jeg derfor å aktivt søke etter litteratur som avkreftet mine førforståelser. Dette gjorde jeg for å belyse flere aspekter ved problemstillingen, og distansere meg fra oppgaven for å gi oppgaven mer reliabilitet.

2.3 Søk etter litteratur og valg av databaser

Menneskerettigheter et tema det er skrevet mye om. Det samme gjelder statens rolle i barneoppdragelsen. For å finne mest mulig relevant og presis litteratur, måtte jeg derfor avgrense søkene mine. Dette gjorde jeg først og fremst ved å velge hvilke databaser og søkemotorer jeg ville bruke.

I søkeprosessen brukte jeg Google Scholar, to norske databaser; Oria og Idunn, samt en engelsk database; Sociological Abstracts. Jeg valgte å bruke en engelsk database i tillegg til de norske for å se om jeg fant relevant litteratur skrevet på engelsk som ikke kom opp ved bruk av norske søkeord. Jeg har også brukt flere rapporter fra Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sine nettsider. Disse var sentrale, men kom ikke opp som funn under litteratursøkene. Jeg brukte Lovdata for finne lover og konvensjoner, og har i tillegg brukt kilder jeg fikk anbefalt av veileder.

2.3.1 Veiledende og systemiske søk

For å få et overblikk over litteraturen som finnes om bachelorens tema, gjennomførte jeg først et veiledende søk med relevante nøkkelbegreper for temaet; oppvekstvilkår, ansvar, omsorg, barn, foreldre, barnevern, velferdsstaten, rettigheter og stat. Deretter tilpasset jeg problemstillingen min til det jeg fant, og valgte ut nye, mer presise søkeord.

2.4 Oversikt over utvalgt litteratur

Gjennom veiledende søk på Google Scholar fant jeg artikkelen *Barnets konstitusjonelle vern mot vold i hjemme – i lys av menneskerettighetene* av Karoline Rebekka Kjeljebakken publisert i 2022. Artikkelen bidro til innsnevring av problemstillingen min, ved å se barnets rett til beskyttelse i lys av menneskerettighetene.

Siden bacheloroppgaven ikke er et fullstendig litteraturstudium, gjennomførte jeg to systematiske søk i hver database, med ulike men lignende søkeord. Dette gjorde jeg for å sikre flest mulig funn med relevans for oppgaven.

Det første settet med søkeord var «*“rett til privatliv” OG stat* OG oppvekst**». Med avgrensningen *forskningsartikkel* gav søket elleve funn i databasen Idunn, hvorav to var relevante for å belyse problemstillingen. Den første var *Barns menneskerettslige krav på*

beskyttelse – En sammenligning av juridiske rammer for bekymringsmelding og undersøkelse i Norge og England av Aina A. Kane fra 2016. Artikkelen var relevant med sitt innhold om FNs barnekonvensjon, barnelova og barns rett på beskyttelse. Likt som Kjeljebakken sin artikkel, gav dette føring for bacheloroppgavens problemstilling og tema.

Jeg benyttet metodens løse rammer og så etter relevant litteratur blant litteratur som siterte Kane (2016). Da fant jeg en artikkel av Aina Aune Kane og Sissel Neverdal fra 2018; *Barnevern – et vern med eller uten et universelt forebyggingsansvar?* Artikkelen var og sentral for problemstillingen min, selv om den ikke kom opp under søkene mine.

Den andre artikkelen jeg valgte ut fra Idunn var «... *uden Hensyn til Forældrenes Villie*». Om vergerådslovens pedagogikk i et foreldrerettsperspektiv av Vegard Kvam og Asbjørn Tveiten fra 2018. I artikkelen drøftes forholdet mellom statens samfunnsrett i sosialpolitikken og foreldrenes rettigheter og plikter. Dette er viktige aspekter for oppgaven.

Det andre systematiske søket jeg gjennomførte i Idunn var «*Familie* OG institusjon**». Søket gav 1356 funn, og jeg valgte derfor å snevre inn søket ved endre søket til “*Familie* OG institusjon I samfunnet*”. Dette gav 19 funn, hvorav ingen var relevante.

Et søk med «“rett til privatliv” OG stat* OG oppvekst*» og avgrensinger til *fagfellevurderte artikler* gav ingen funn i databasen Oria. Det andre søket med søkeordene «*Familie* OG institusjon**» gav derimot 16 funn hvorav én artikkel var relevant for oppgaven. Dette var artikkelen *Governing the family: immigrant parents' perceptions of the controlling power of the Norwegian welfare system* av Memory Jayne Tembo, Ingunn Studsrød og Susan Young publisert i 2021. Jeg vurderte artikkelen som relevant fordi den i likhet med Kvam og Tveitens (2018) handlet om minoritetsforeldres oppfatning av statlig kontroll og en følelse av avmakt.

Det første søket i Sociological abstracts, ““*right to privacy*” AND *government** AND *upbringing**” med avgrensinger til Scholarly journals gav 25 funn hvorav ingen artikler var relevante. Det andre søket; «*Famil** AND *institution** AND *government**», også avgrenset til *scholarly journals* gav over 59 000 funn. For å snevre inn søket slik som i Oria, søkte jeg på nytt med «*Famil** AND «*institution in society*»» som gav 44 funn, men ingen relevante artikler for oppgaven.

3.0 RELEVANT TEORI

Før jeg kan drøfte problemstillingen «Sett i lys av barnekonvensjonens rettigheter og kommunenes ansvar for å sikre dem, hvilket handlingsrom har staten til å iverksette universelle foreldrekurs?», må jeg definere nøkkelbegrep og presentere relevant teori. Dette innebærer ulike lovtekster og rettskilder, samt informasjon om foreldrekurs og barn sine behov. Jeg starter med en kort begrepsavklaring.

3.1 Begrepsavklaring

I teksten refererer jeg til mange lover, konvensjoner eller organisasjoner. For enkelhetens skyld bruker jeg kjente korte titler eller forkortelser etter første benevnelse av dem.

Jeg bruker *barn* om alle mennesker under 18 år, jamfør barnekonvensjonen artikkel 1.

Foreldre bruker jeg om alle som har foreldreansvar for barnet etter barnelova (1981) §§34 og 35, eller den som midlertidig har overtatt ansvar for barnet.

Staten og *Norge* bruker jeg om hverandre de gangene jeg sikter mot den nasjonale styringen, og *barnevernstjenesten* og *barnevernet* brukes begge om den kommunale barnevernstjenesten

Det barnevernsrettslige feltet satt opp mot statens rettslige ansvar eller foreldrenes rettigheter utgjør et komplekst spenningsfelt. Jeg tolker et *spenningsfelt* slik det forklares av Levin (2015, s. 36); et felt hvor flere dimensjoner opptrer samtidig. I denne oppgaven ser jeg på spenningsfelt med dimensjonene barns og foreldres rettigheter og plikter og statens ansvar.

Spenningsfelt innenfor barnerett innebærer ofte forebygging. Med *forebygging* mener jeg at noe gjøres for å hindre eller redusere sjansen for at noe annet skjer. I denne oppgaven er spørsmålet om statlige eller kommunale tiltak, kan iverksettes for å hindre utviklingen av omsorgssvikt eller skadelige oppvekstvilkår. At noe er *universelt* tolker jeg som at det gjelder for alle uavhengig av bakgrunn, økonomiske status, utdanningsnivå, spesifikt behov eller andre faktorer.

Med *universelle foreldrekurs* mener jeg derfor kurs eller opplæring for alle foreldre uavhengig av de samme faktorer. Kursene inneholder emner om barns utvikling, behov, tips for grensesetting og skal fremme et trygt og positivt miljø for barna.

Omsorgssvikt bruker jeg i denne oppgaven om alle forhold og oppvekstvilkår som skader eller kan føre til skade eller unormal utvikling hos barn. Dette kan for eksempel være vold, overgrep, å ikke få dekket ulike behov, å ikke få tilstrekkelig beskyttelse eller lav sosioøkonomisk status (Barne- ungdoms og familiedirektoratet, 2023).

3.2 Utviklingen av barnerettsfeltet

Det barnerettslige feltet har gamle røtter og har de siste 40 årene blitt svært utbredt. Tilbake på 1800-tallet var det skolelovgivningen som først presenterte staten som en «representant for fellesskapets interesser» med makt til å gripe inn i familiesituasjonen (Kvam & Tveiten, 2018, s. 41). På den tiden anså den norske eliten at familien var samfunnets primære oppdragelses- og undervisningsinstitusjon. Foreldres mulighet til å prege barnas opplæring, var ikke bare en rett, men også en plikt. Samtidig ble det en utbredt tanke at barn som ikke fikk tilstrekkelig oppfølging i hjemmet, skulle få hjelp av samfunnet. Skolelovgivningen var presiderende inne barneretten fram til lov om Behandling af forsømte børn av 1896 ble gjellende. Denne loven påla kommunen å organisere såkalte «værgeraad» som hadde rett til å gripe inn en familieinstitusjon ved foreldresvikt. «Værgeraadene» kan ses som starten på dagens barnevern.

Mye har skjedd innen barnevernsretten siden den tid. I kjølvannet av de borgerligere revolusjonene i Europa og Amerika på 1700- og 1800-tallet, vokste det frem en tanke blant borgerskapet om menneskets grunnleggende rettigheter på grunn av deres menneskelige eksistens (Lingås, 1994, s. 52). Disse ble utgangspunktet for FNs verdenserklæringer.

Etter en konferanse i Genève i 1924 kom den første erklæringen om barns særskilte rettigheter. Det vil si at den eksisterte før FNs verdenserklæringen om menneskerettigheter vedtatt i 1948. Erklæringen av 1948 uttalte at barn og unge er berettiget særskilt omsorg og hjelp (Lingås, 1994, s. 53), og i 1989 vedtok FN en egen konvensjon med barns rettigheter. 1994 var dessuten FNs familieår og satte barns menneskerettigheter på dagsorden.

3.2.1 Hva er menneskerettigheter?

Menneskerettigheter kan ses som en sett regler om hvordan staten skal behandle befolkningen. De gjelder for alle mennesker kun fordi de *er* mennesker, og følger av FNs verdenserklæring om menneskerettigheter vedtatt i 1948. Erklæringen har som mål å fremme menneskets verdi i dagens samfunn (Lingås, 1994, s. 51), men er ikke juridisk forpliktende. Menneskerettighetene er ikke statiske, og har blitt videreutviklet og vokst i antall siden 1948. I dag finnes det flere typer menneskerettigheter; globale, regional, generelle og spesielle rettigheter (Stang & Sveaass 2016, s. 22). Alle barn har, for eksempel, ekstra rettigheter etter FNs konvensjon om barnets rettigheter, barnekonvensjonen, av 1989. Bestemmelsene i barnekonvensjonen er også del av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, EMK, av 1950.

3.2.2 Norsk lovgivning

I tillegg til menneskerettslige verdier i Kongeriket Norges Grunnlov av 1814, har Norge ratifisert flere av FNs erklæringer og konvensjoner. På toppen av det vedtok Norge lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett, menneskerettsloven, i 1999. Denne inneholder fem konvensjoner Norge har ratifisert; FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, FNs kvinnekonvensjon, barnekonvensjonen og EMK. Konvensjonene har ifølge Stang & Sveaas (2016, s.34) fått en «semikonstitusjonell karakter», noe som vil si at de veier tyngre enn alminnelig lovgivning, men mindre enn Grunnloven.

Videre har norsk lovgivning flere lover med verdier som ligner menneskerettighetene. Lov om barn og foreldre, barnelova, (1981) regulerer forholdet mellom barns rettigheter og foreldres rettigheter og plikter. Lov om barnevern, barnevernsloven, (2021) regulerer derimot rettigheter og pliktene til barnevernstjenesten. Barnevernsloven har som mål å sikre at barn og unge som lever under skadelige forhold får nødvendig hjelp til rett tid, jmf §1-1. Loven gir dessuten barnevernet myndigheten til å gripe inn i familiesituasjoner, slik «vægeraadene» hadde på slutten av 1800-tallet. I Norge er også lov om barnehager (2005) og lov om grunnskolen og den videregående opplæringa, opplæringslova, (1998) vedtatt for å sikre barns beste.

3.3 Sentrale paragrafer og artikler

3.3.1 Barns rettigheter

Barns rettigheter følger blant annet av Grunnloven §104. Barn har både «rett til respekt for sitt menneskeverd» (1. ledd) og «rett til vern om sin personlige integritet» (3. ledd). Disse rettighetene skal staten sikre ved å tilrettelegge slik at barnet får «nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet» (3. ledd). Grunnloven §104 tredje ledd første punktum har ordlyden «rett til vern», noe som taler for at bestemmelsen er en rettighetsbestemmelse for barnet. Spørsmålet er altså ikke hvorvidt barnet har rett på beskyttelse, men hvem som er pliktig til å sikre denne beskyttelsen.

Barns rettigheter og selvbestemmelsesrett styrkes i takt med alderen. Fra barnet har fylt 15 år skal det for eksempel regnes som part i saker som angår dem. Etter fylte 15 år har barnet og rett til å velge utdanning og inn- eller utmelding av foreninger (Barnelova §32). Barnet kan da gi skriftlig melding om fritak fra deler av undervisningen på grunnlag av sine religiøse eller filosofiske overbevisninger (Opplæringslova, §2-3a).

3.3.2 Statens plikt til å beskytte barn

Statens myndigheter skal «respektere og sikre» menneskerettighetene (Grunnloven, 1814, §92). Det samme følger av Grunnloven §102 annet ledd, som plikter myndighetene å sikre personers integritet. Dokument 16 (2011-2012) utgitt av Presidentskapet, sier dessuten at «rett til vern» pålegger staten å sørge for et regelverk som sikrer barns beskyttelse mot vold (Dokument 16 (2011-2012), s. 193). Det må derimot påpekes at det er lite praksis fra Høyesterett angående denne bestemmelsen. Manglende avgjørelser om statens plikter etter grunnloven §104 tredje ledd første punktum, noe som svekker rettspraksisen og plikten.

Også etter barnekonvensjon artikkel 19 er staten forpliktet til å treffe ulike tiltak for å beskytte barn mot all vold og undertrykkelse. Dette skal Norge gjøre ved å iverksette «egne lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak» (FN, 1989). Videre følger det av barnekomiteens generelle kommentar nr. 13 at barns rett til frihet fra vold pålegger staten å starte «*proaktiv forebygging* av alle former for vold» (FNs barnekomité, 2011, punkt 46). Denne forebyggingen kan ta form i helseforetak og opplysningsdeling med både voksne og barn om rettighetene deres. Det kan også være å spre informasjon om oppdragelse og konsekvensen av vold. Kjeljebakken (2022) trekker fram at EMKs artikkel 1 taler for at staten har plikt til å sikre konvensjonens artikkel 3 og 8, men at hva som legges i dette «ikke kan utledes direkte av artiklenes ordlyd» (Kjeljebakken, 2022, s. 224).

Likevel konkluderer Kjeljebakken (2022, s. 225) med at Grunnlovens §104 tredje ledd første punktum, pålegger staten å sikre rettigheter og forebyggende tiltak, samtidig som staten får en plikt og en rett til å gripe inn i familier hvor barn opplever vold.

3.3.2 Rett til privat- og familieliv

Retten til privat- og familieliv er en grunnleggende rettighet som finnes i flere menneskerettighetskonvensjoner og norsk lovgivning. Den strider imot statens plikt og rett til å gripe inn i familier for å beskytte barn. EMK artikkel 8 1. punkt gir «enhver rett til respekt for sitt privatliv og familieliv», og denne rettigheten kan ikke begrenses med mindre det følger av 2. punkt. Dermed har staten en plikt til å respektere rettigheten og å ikke gripe inn i privat- og familielivet. EMD forklarer retten til familieliv slik: «The mutual enjoyment by parent and child of each other's company constitutes a fundamental element of family life, (...) and domestic measures hindering such enjoyment amount to an interference with the right protected by Article 8 of the Convention» (ECtHR, 2022, s. 83).

3.3.3 Hva har foreldrene plikt og rett til å bestemme?

Foreldres plikter og rettigheter, foreldreansvaret, følger av barnelova § 30, samt §§ 31-34. Paragrafen gir barnet rett på omsorg og omtanke, og gir foreldrene en plikt til å ta avgjørelser om personlige forhold (Barnelova, 1981, §30 1. ledd). Det sistnevnte reduseres i takt med barnet alder, som forklart i del 3.3.1 Foreldrene plikter også å gi barnet en forsvarlig oppdragelse og utdanning etter evne (§30 2. ledd), og å forsørge barnet økonomisk (§30 4. ledd). Videre har foreldre en plikt til å ikke utsette barnet for vold eller behandle det barnet på en måte som er eller skal være skadelig (§30 3. ledd). Jeg kommer tilbake til vold i del 3.4.2.

Foreldre hadde i lang tid en refselsesrett ovenfor sine barn, men i 1987 fikk barnelova §30 et nytt ledd som lovfestet at vold i oppdragelsen var ulovlig.. Leddet lyder som følger; ««Barnet må ikke bli utsett for vald eller på annen vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helse blir utsett for skade eller fare» (Barnelova, 1981, §30). Tross lovendringen, var lette klaps var fremdeles lov. Frem til Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1991. Da ble konvensjonens artikkel 19 tolkningsgrunnlaget for Barnelova §30, og i 2010 fikk barneveloven §30 et nytt tillegg. Dette tillegg presiserte at alle fysiske og psykiske former for vold mot barn er forbudt, selv når det er del av oppdragelsen (Stang, 2011).

3.4 Barns oppvekstvilkår

3.4.1 Hva er godt nok og hva er gode oppvekstvilkår for barn?

Tanken om hva *god nok* omsorg er avhengig av tid og sted, og endrer seg i takt med samfunnets syn på barn. Også populære psykologi- og sosiologiteorier vil prege tanken om hva som utgjør *god nok* omsorg. I dag har barnet en sterk rettslig stilling og regnes som en viktig del av befolkningen. Etter flere tiår med økt fokus på barns særegne behov etter modenhet og evner, har prinsippet om barnets beste fått stor plass i det barnerettslige fagfeltet.

Kvelling (2007) forklarer at hva som regnes som *god nok* omsorg henger tett sammen med hva som oppfattes som *normal* omsorg. Når det gjøres en vurdering av hvorvidt barnet lever i under omsorgssvikt, må det derfor tas hensyn til ideelle, kulturelle, filosofiske og religiøse verdier familien har. Foreldrepraksiser blir ikke til i en privat ting. Foreldrestilen preges av normer og hva samfunnet forventer at foreldrene gjør og ikke gjør, og foreldrepraksiser kan derfor speile kulturens forventninger (Bråten & Sønsterudbråten, 2016, s. 29)

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, Bufdir, definerer omsorgssvikt som «når barnet ikke får dekket fysiske, psykiske eller følelsesmessige behov, og barnet ikke får den omsorgen og beskyttelsen det trenger hjemme» (Bufdir, 2022). Manglende dekning av fysiske, psykiske og

emosjonelle behov, gir dårlig helhetlig helse. God helse ses derimot av Skogen et al. (2018) som en essensiell ressurs for oppvekst, utdanning og resten av livet. I tillegg kan «både økonomiske, materielle, kulturelle og sosiale vilkår påvirker familien og foreldreskapet» (Bråten & Sønsterudbråten, 2016, s. 26). For eksempel kan hyppig flytting på grunn av økonomiske eller relasjonelle utfordringer, svekke et barns trygghet og tillitt.

Foreldre flest ønsker å gi barna sine en mer enn *god nok* oppvekst. Likevel vokser langt fra alle barn opp med slike vilkår. I 2021 publiserte Helsedirektoratet *Sektorrapport om folkehelse 2021* med et kapittel om oppvekst og hva gode oppvekstsvilkår innebærer. Folkehelse rapporten forteller at «om lag 1 av 20 barn og unge opplever alvorlig fysisk vold i løpet av oppveksten». Andelen av alvorlig fysisk vold har vært stabil over lang tid, men tilfeller av mindre alvorlig vold har heldigvis avtatt over tid. Likevel opplever om lag 1 av 5 «mindre alvorlig vold» (Helsedirektoratet, 2018).

3.4.2 Hva er vold?

Det finnes flere definisjoner på vold, men felles for dem er at handlinger som gir en person skade eller smerte, skremmer, krenker eller hindrer en persons frie vilje, anses som vold (Heltne & Steinsvåg (red.), 2011).

Komiteen for barnets rettigheter, FNs barnekomité (2011) forklarer vold som «all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse». Det skilles altså mellom fysisk, psykisk, emosjonell og seksuell vold. Barnekomiteens generelle kommentar nr. 13, påpeker at «skremming, terrorisering, trusler, manglende følelsesmessig respons, for-nærmelse, utskjelling, ensomhet eller isolasjon, psykisk mobbing og trakassering» også regnes som psykisk vold (FNs barnekomité, 2011, avsnitt 21)

4.0 STATENS HANDLINGSROM TIL Å IVERKSETTE UNIVERSELLE FORELDREKURS

I denne delen av oppgaven drøfter jeg hvorvidt staten har handlingsrom til å iverksette universelle foreldrekurs sett fra et menneskerettslig perspektiv. Dette gjør jeg ut ifra flere aspekter; barnets beste-prinsippet, minste inngrep-prinsippet, foreldres rettigheter, statens pliktighet og det etiske aspektet.

4.1 Barnets beste-prinsippet

Barns beste har lenge vært et mål for barne- og familiepolitikken i Norge. Prinsippet handler om at valg som angår barn alltid skal tas med utgangspunkt i barnets behov. «Barnets beste som prinsipp har som sentral funksjon å «promotere», altså fremme, «barnets grunnleggende rettigheter i møte med voksnes rettigheter» (Kane & Neverdal, 2018, s. 251). For at prinsippet om barns beste skal kunne brukes som grunnlag for statens iverksetting av universelle forebyggende foreldrekurs, må det lovfestes. Barns rettigheter er, som forklart i del 3.3.1, lovfestet i en rekke konvensjoner og lovgivninger. Etter Grunnloven §104 første ledd har barn for eksempel rett til vern om sin personlige integritet.

Kjeljebakken (2022) setter barns rettigheter etter barnekonvensjonens artikkel 19 og EMKs artikkel 3 og 8 opp mot statens plikter. Hun konkluderer med at Grunnlovens §104 tredje ledd første punktum sin rettslige funksjon regulerer alle former for vold mot barn, fordi dette «være i overstemmes med hensynet til barnets beste» (Kjeljebakken, 2022, s. 219). Derfor har Norge vedtatt blant annet barnelova, lov om barnehager (2005) og lov om grunnskolen og den videregående opplæringa, opplæringslova, (1998) for å sikre barns beste.

4.4.1 Barnehagen som kontrollør

Barnehage er og et av tiltakene Norge har iverksatt for å sikre god oppvekst.

Barnehageinstitusjonen gir staten innsyn i familien, og kan sikre tidlig intervensjon ved risiko eller tanke om omsorgssvikt. Med lite privat intervensjon mellom naboer i dagens samfunn, ser jeg det som svært nyttig med en slik velferdsinstitusjon. Det er ikke pålagt å gå i barnehage, men politiske føringer som tanke om begge foreldre i arbeid har ført til at de 93 prosent av alle barn mellom ett og fem år gikk i barnehagen i 2021 (Aase et al., 2018).

4.2 Hvilket innblikk inn i familien har staten?

Til tross for en utbredt rett til privat- og familieliv, har dagens velferdsstat utviklet en rekke helse- og velferdstjenester i Norge som gir staten innblikk i familiene.

3.4.1 Oppfølging av gravide

Statens interesse for enkeltindivider forsterkes i det personen blir gravid. I Norge har svangerskapsomsorgen lenge vært en del av den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Tjenestene kan gi staten innblikk i familien. Alle gravide har krav på basisprogrammet som «skal bidra til å forebygge sykdom og identifisere gravide med behov for utvidet støtte, behandling og hjelp» (Helsedirektoratet, 2021a). Basisprogrammet er gratis og innebærer et tilbud om minst ni svangerskapskonsultasjoner hos jordmor og eller fastlege.

Ifølge Helsedirektoratet (2021b) er det en sterk anbefaling at alle gravide får spørsmål om erfaringer med vold og kjønnslemlestelse i løpet av svangerskapsprogrammet. Den sterke anbefalingen bygger på *Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen - hvordan avdekke vold* fra 2014. Helsedirektoratets undersøkelser viser at de fleste ønsker å få spørsmål om voldserfaringer og en mulighet til å snakke om. Direktoratet anbefaler derfor at minst én av svangerskapskonsultasjonene gjennomføres uten partner til stede. I løpet av samtalen skal det gis informasjon om konsekvensene vold kan ha for den gravide og det ufødte barnet (Helsedirektoratet, 2021b). Dette er derimot kun en anbefaling, og en samtale om vold i nære relasjoner er ikke en lovfestet rettighet for gravide.

Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen (IS-2660) anbefaler at alle gravide følger et basisprogram, men gravide er ikke pliktige å bruke tilbudet. Retten til å takke nei til basisprogrammet beskytter foreldrenes rett til privat- og familieliv, og begrenser statens innsyn i familien.

3.4.2 Oppfølging av barnet

Også helsetjenestens oppfølging av barnet kan gi staten innblikk i familien. Barn har rett på konsultasjoner på helsestasjonen (Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §6-1), og i løpet av barnets fem første leveår får barnet tilbud om 14 konsultasjoner på helsestasjonen. Den første konsultasjonen er et hjemmebesøk til mor og barnet etter fødsel. Fire av konsultasjonene skal innebære legeundersøkelse; ved seksukers-, seksmåneders-, tolvmåneders- og toårskontrollen. Flere av konsultasjonene er gruppekonsultasjoner, men forelderen kan velge individuell konsultasjon i stedet. Det kan også tilbys flere konsultasjoner ved behov.

Konsultasjonene etter fødsel gir foreldrene mulighet til å stille spørsmål de lurer på, og temaer som kosthold, søvn, trivsel, samspill, miljø og sikkerhet (Helsedirektoratet, 2006). I tillegg tas foreldrenes psykiske og fysiske helse opp. Foreldrene er pliktige til å sørge for at barnet mottar disse konsultasjonene (Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §6-1). Bestemmelsen er ment å sikre barns rett til nødvendig helsehjelp, men griper samtidig inni både foreldrene og barnets rett til privat- og familieliv. Helsestasjonene anbefales sterkt å ha rutiner for å følge opp de foreldrene og barna som ikke møter til avtalte konsultasjoner, men det er ikke en lovfestet praksis. Dette svekker sjansen for at kommunen eller staten får kjennskap til uteblitt konsultasjon.

4.3 Foreldre har òg rettigheter og plikter

Norge har en sterk velferdsstat med mange regulerende regler og tjenester. Et sentralt spørsmål i denne oppgaven, er hvor mye staten kan bestemme over foreldre. Det er også interessant hvordan tiltak som sikrer barns rettigheter, preger foreldreansvaret og utfordrer retten til privat- og familieliv.

3.3.4 Opplæringsplikt i Norge

Alle barn bosatt i Norge har rett på og er pliktige til grunnskoleopplæring (Opplæringslova, 1998, §2-1). Norge har derimot ingen skoleplikt. Det betyr at foreldre har en plikt til å sikre at barnet deres får grunnskoleopplæring, men at de har rett til å velge hvordan dette skal skje. De aller fleste foreldre sender barna på offentlige eller private skoler. Et fåtall velger derimot å dekke opplæringsplikten med hjemmeopplæring av barnet. Også her kan retten til privat- og familielivet begrenses av staten. Dersom foreldrene velger dette, skal staten føre tilsyn av opplæringen. Staten har rett til å kalle inn barnet til ekstra prøver, og dersom opplæringsforskriften ikke oppfylles i hjemmeopplæringen, kan kommunen kreve at barnet går på skole (Opplæringslova, 1998, §14-3).

Uansett om barnet går på skole eller ikke, skal grunnskoleopplæringen oppfylle opplæringslovas §§1-1,1-3,2-3 og 2-4 (Opplæringslova, 1998). Disse paragrafene fastslår hvilke verdier opplæringen skal bygge på (§1-1), barnets rett til tilpasset opplæring (§1-3), det faglige innholdet og vurderingsgrunnlaget i opplæringen (§§2-3, 2-4). Foreldre som bruker retten deres til å undervise barnet sitt hjemme, plikter likevel å dekke disse kravene. Foreldre har derimot rett til å gi barnet fritak fra enkelte opplæringsaktiviteter, men ikke kunnskapsinnholdet, etter §2-3a *Fritak frå aktivitetar m.m. i opplæringa*, på bakgrunn av elvens eller foreldrene sine religiøse eller filosofiske overbevisninger.

3.3.5 Barnevaksinasjon

Foreldres religiøse og filosofiske overbevisninger er også rettslig grunnlag for fritak fra medisinsk behandling av sine barn. Frem til barn fyller 16 år, har foreldre en rett og en plikt til å velge medisinsk behandling av barnet, jamfør lov om pasient- og brukerrettigheter, pasient- og brukerrettighetsloven, av 1999 §4-4. I Norge skal alle barn i førskole- og grunnskolealder tilbys Barnevaksinasjonsprogrammet utarbeidet av sosial- og helsedepartementet. Tilbudet skal være gratis (§4 2. ledd), og er sterkt anbefalt. Vaksinasjon er frivilling, men barn har en rett til å vaksineres og beskyttelse mot sykdommer, jamfør lov om vern mot smittsomme sykdommer §3-8 (Smittevernloven, 1994, §3-8). Likt som med opplæringsplikten velger de fleste foreldre å la barnet sitt vaksineres etter barnevaksinasjonsprogrammet. Dersom foreldre ikke ønsker å vaksineres barna sine, trer staten plikt til å beskytte barnet i kraft, og i noen tilfeller kan foreldrenes valg overstyres av staten på bakgrunn av barnets beste-prinsippet.

4.4 Statens interesse i å innføre foreldrekurs

I forkant av den nye barnevernsloven (2021), foreslo Barnevernlovutvalget å «videreføre kommunens ansvar for å legge til rette for trygt oppvekstmiljø for alle barn i kommunen» (NOU 2016:16, 2016, s. 82). Utvalget foreslå også å «innføre en plikt for kommunen til å ha en plan for kommunens forebyggende arbeid rettet mot alle barn og unge». Til dette uttrykket Kane og Nerdal (2018) en bekymring for at «kommunens kollektive forebygging kan bli mindre treffsikre uten barneverntjenestens ansvar og deltakelse» (Kane & Nerdal, 2018, s. 261). Dette fordi den kommunale barnevernstjenesten har høy sosialfaglig tetthet blant de ansatte (Kane & Neverdal, 2018, s. 259). En kan derfor argumentere at barneverntjenesten med sin spisskompetanse bør ha størsteparten av kontakten med barn og familiene. En kan også like fullt forvente at kommunen erstatter dette kompetansegapet ved å sørge for at andre tjenesteutøvere som barnehagelærere, lærere og helsesykepleiere får tilleggsutdanning innen disse områdene.

Begge lovforslagene bel derimot lovfestet i den Lov om barnevern (2021) §15-1, noe som aktualiserer FN's barnekonvensjons tanke om at staten har ansvar for å tilrettelegge slik at foreldrene kan ivareta barna på en best mulig måte. Dermed blir ikke barns utvikling og fremtid avhengig av kun foreldres foreldrekompetanse, men det blir og av interesse for staten å sikre at barn utvikler seg til ressurssterke samfunnsmedlemmer..

Angående økonomi, kan en argumenter for at selektive og frivillige tilbud om foreldrekurs ville lønnsomt sammenlignet med ressursbruken som kreves for å tilby universelle

foreldrekurs til alle. Kristofersen og Clause (2008) viser derimot at personer som hadde kontakt med barnevernstjenesten opptil 5 år i større grad ble mottakere av sosialhjelp som voksne. 65 prosent av barn med kontakt med barnevernstjenesten mottok sosialhjelp som voksne, sammenlignet med kun 15 prosent av barn som ikke hadde vært i kontakt med barneverntjenesten. Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv og av hensynet til økonomisk bærekraftighet kan en argumentere for iverksettingen av universelle foreldrekurs. Det vil kreve ressurser i form av økonomi, personal og lokaler, men vil samtidig kunne ses som en investering i fremtidens arbeidsstyrke.

4.3.1 Hva sier EMD?

Det er tydelig at barn og foreldres særegne menneskerettigheter kolliderer med hverandre. I dag kan derimot EDM sin stadig større bruk av barnekonvensjonens bestemmelser i tolkninger av EMK sine bestemmelser, tyde på økt vekt på barns integritet (Stang & Sveaass, 2016, s. 35). I EMD-dommen for saken Johansen mot Norge i 1996 uttalte EMD dessuten at krenkelse av EMKs artikkel 8 kun «kunne rettferdiggjøres hvis de var motivert av et dominerende hensyn til barnets best» (NIM, 2023b)

Samtidig dømmes Norge, som innledningsvis fortalt, stadig av EMD for krenkelser på menneskerettighetene. Det kan derfor tenkes at motstandere av obligatoriske universelle foreldrekrus ville fått medhold fra EMD dersom de tok staten til domstolen.

4.3.2 Minste inngrepsprinsipp – kan det bli for inngripende?

I tillegg til barnets beste-prinsippet, står minste inngreps-prinsippet høy innen barnerechten. Minste inngreps-prinsippet handler ut på at inngrep i privatlivet skal være minst mildest mulig og minst mulig skadelig, for å beskytte personens integritet. «I seg selv uttrykker FN-pakten og menneskerettigheten verdier om frihet, fred og rettferdighet, om ikke-diskriminering og om menneskelig verdighet og verd, som indikerte også omfatter barn og unge» (Lingås, 1994). Basert på dette vil retten til privat- og familie se ut til å trumfe statens plikt til å gripe inn.

4.5 Det etiske aspektet

Å iverksette et slikt tiltak er derimot ikke enkelt. For det første kolliderer det med menneskers rett til privat- og familieliv. Dessuten har Norge allerede en rekke forebyggende tiltak of en omfattende velferdstjeneste som fungerer overvåkende. Den moralske og politiske uenigheten om hvor mye staten skal få bestemme over familien, synliggjøres gjennom konflikten om endring av Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre (1998). Politiske partier på venstresiden

som ønsker å fjerne dagens kontantstøtte til fordel for barnehage. Dette ønskes for å frigjøre begge foreldre til fulltidsarbeid og dermed bidrag i samfunnet. Forslaget møter motstand fra mer konservative partier med Kristelig folkeparti i spissen

Staten handlingsrom er stort i Norge på bakgrunn av barns sterke rettigheter. Med nok juridisk argumentasjon kan man til og med påstå at Norge har rett til å iverksette obligatoriske universelle foreldrekurs for å sikre barns rett til beskyttelse. Samtidig kan det ses som uetisk av staten å gripe inn familiens privatliv på bakgrunn av familiens innvandrerbakgrunn, religiøse eller filosofiske overbevisninger. Tembo et al. (2021) hevder at statens inngrep gjør barneoppdragelse til en offentlig affære, ikke bare en privat en.

Tembo et al. (2021) retter kritikk rundt dette forslaget av hva som er «rett oppdragelse» fordi den tar utgangspunkt i norsk middelklassens normer og verdier, noe som ikke nødvendigvis samsvarer med foreldre med innvandrer bakgrunn sin oppfatning av «en god oppvekst». Deres intervju med 15 foreldre med innvandrerbakgrunn, gav innblikk i hvordan de oppfattet statens overvåkning. Foreldrene fortalte at de både i møte med tjenesteutøverne og i møte med samfunnet for øvrig, følte seg kontrollert og uglesett. Dette førte til at foreldrene regulerte adferden sin for å unngå negativ oppmerksomhet eller å bli rapportert til barnevernet (Tembo et al., 2021, s. 296).

Informantene i studien til Tembo et al. var enten i kontakt med barnevernstjenesten eller hadde kjennskap til andre som var det. Jeg vil likevel argumentere for at deres opplevelse av kontroll ved å direkte eller indirekte bli fortalt hvordan de skal oppdra barna sine, kan overføres til alle andre foreldre med innvandrerbakgrunn. I intervjuene fortalte foreldrene at barneverntjenesten uttrykte forventinger tilknyttet «(...) children's bedtime, after-school activities, diet among others» (Tembo et al., 2021, s. 496), selv om dette ikke er direkte relatert til barnevernstjenestens oppdrag.

Ulike verdisett og oppfatninger beskrives også som en av årsakene til at foreldre med innvandrerbakgrunn føler på en frykt for å stemples av ansatte i barnehagen og skolen. Tembo et al. (2021 s. 494) frykter at en negativ oppfattelse vil gi grunnlag for å bekymringsmelding til barnevernstjenesten. Fra et etisk aspekt er det interessant å stille spørsmålet om det er akseptabelt å sende bekymringsmelding på et barn på bakgrunn av foreldrenes innvandrerbakgrunn, kultur, praksiser og verdier. En slik egosentrisk tenkemåte kan gjøre at ulikheter og det man ikke skjønner oppfattes som noe negativt. Med dette i tankene er det forståelig at foreldre med innvandrerbakgrunn er redde for å fremstå ulikt fra *normalen*.

4.6 Foreldrekurs – hva, hvem og når?

4.6.1 Hva er foreldrekurs?

Jeg tolker foreldrekurs en fellesbenevnelse for flere kurs og gruppetiltak gitt til foreldre. Et gruppetiltak er et tiltak hvor to eller flere deltakere møtes over tid, med eller uten kursholder til stede (Wesseltoft-Rao, 2017, s.15). I slike gruppetiltak møter gjerne mennesker med lignende erfaringer, og tiltaket gir rom for erfaringsdeling og læring gjennom gruppe (s.15). Tiltakene som tilbys i Norge tilbys av både offentlige og private tjenester, og har en varighet på 8 til 12 uker, hvor deltakerne møtes 1 til 2 timer per uke. I dag er det opp til hver enkelt kommune hvorvidt de ønsker å tilby foreldrekurs, og de stå fritt til å velge hvilket kurs de eventuelt vil bruke (Wesseltoft-Rao, 2017, s. 72).

Kursene har som mål å styrke foreldreferdigheter og foreldrekompentansen, og dermed sikre barns oppvekstvilkår og gode relasjon mellom barn og forelder. Mange foreldrekurs er mer egent og tilpasset for foreldre med barn i en viss aldersgruppe, som førskolealder eller tenåringer.

Gruppetiltakene for foreldre kan ha ulike hensikter, altså omhandle ulike problematikker, men kurs som kan fungere forebyggende er av høyest relevant i denne oppgaven. Forebyggende foreldrekurs kan være enten universelle, selektive eller indikative tiltak, alt etter hva hvem tiltaket er for. Universelle foreldrekurs har som mål «å styrke foreldreskapet i samfunnet generelt og å forebygge at barn utvikler vansker» (Folkehelseinstituttet, 2017, s. 17). Disse foreldrekursene er derfor for alle foreldre, uavhengig av erfaringer, risiko eller spesielle behov. Tiltak som tilbys på grunnlag av disse faktorene, kalles derimot selektive foreldrekurs. Indikative tiltak retter seg spesifikt mot familier med stor risiko, som adferdsproblematikk (Folkehelseinstituttet, 2017, s. 17).

4.6.2 Hvordan fungerer foreldrekurs?

Foreldrekurs bygger på ulike teoretiske perspektiver, og suksessraten av kursene har i ulik grad blitt forsket på. En stor grunn til dette er, at mange krus er relativt nye. I tillegg er det utfordrende å vurdere hvorvidt et foreldrekurs har hatt positiv effekt fordi «suksess» kan påvirkes av flere faktorer en foreldrekurset. I 2017 publiserte Folkehelseinstituttet en rapport om norsk praksis, erfaring og effektevaluering av gruppetiltak og kurs for foreldre.

Kunnskapsstatusen fant at både COS, ICDP, DUA og PMTO visste effekt på foreldrenes kompetanse, tilknytning og relasjon mellom barn og foreldre. Også trivsel og psykisk helse ble registrert som bedre hos barn og foreldre etter gjennomførte foreldrekurs (Wesseltoft-Rao et al., 2017).

Amerikas Barne-, ungdoms- og familiedirektorat, Children's Bureau, gav i 2019 ut en kunnskapsstatus om hvordan foreldrekurs kan brukes til å styrke familiene og forebygge omsorgssvikt. Selv om artikkelen inneholder forskning gjort i USA, har den en overføringsverdi til Norge, fordi den nevner foreldrekurs som også brukes i Norge.

Child Welfare Information Gateway (2019) forklarer at foreldrekursene som regnes som vellykkede er kurs som gir foreldrene ferdigheter de trenger for å ha et sunt familieliv og opprettholde et godt nettverk. I artikkelen presenteres også forskning gjort av National Academies of Science, Engineering, and Medicine, NASEM i 2016 som viser at trening på foreldreferdigheter kan gi store resultater for et barns sosiale og emosjonelle utvikling, samt tilknytning. Dette skjer fordi foreldrekurs laget for å hjelpe foreldrene å forstå barnets behov og utvikling, men også foreldrenes rolle og ansvar for å gi barn en slik utvikling. Kursene som gir gode resultater har dessuten tilbudt foreldrene ferdigheter og strategier de kan bruke fore å hjelpe barnet mest mulig (Child Welfare information Gateway, 2019, s.2)

Artikkelen konkluderer med at foreldrekurs, både universelle og selektive, er en viktig del av forebyggingsinnsatsen (Child Welfare information Gateway, 2019), og samarbeid om kurs mellom stat og samfunnet kan «ensure both the quality an sustainability of programming and the safety and well-being of children and families» (Child Welfare information Gateway, 2019, s.13). Nasjonsdekkende innføring av foreldrekurs, vil dessuten gjøre tilgangen på og kvaliteten på foreldrekurs systemavhengig ikke personavhengig, slik det er i dag.

4.6.3 Hvordan brukes foreldrekurs i dag?

Nærmere 50 prosent av alle foreldrekurs og gruppetiltak tilbys i regi av helsestasjonene (Wesseltoft-Rao et al., 2017, s.35). International Child Development Program, ICDP, som er et universalforebyggende gruppetiltak med «mål å forebygge psykososiale vansker blant alle barn og unge gjennom å støtte foreldre i deres omsorgsrolle» (Folkehelseinstituttet, 2017, s.72) brukes mest. Av selektive foreldregruppetiltak brukes derimot Circle of Security, COS, i størst grad. I tillegg tilbyr Familievernkontoret foreldreforberedende kurs og emosjonsfokuset ferdighetstrening for foreldre (Bufdir, 2021).

Videre står barnevernstjenesten for 18 prosent av foreldrekursene i Norge (Wesseltoft-Rao et al., 2017, s. 35). Hvilket kurs som tilbys avhenger av kommune og ressurser. De mest brukte er Multisystemisk terapi, MST, Parent Management Training Oregon, PMTO, Funksjonell familierapi, FFT, International Child Development Program, ICDP og Marte Meo. Webster-Stratton De utrolige årene, DUÅ, var er relativt lite brukt.

Tall fra Statistisk sentralbyrå, SSB, viser at 50 520 barn og unge hadde aktive barnevernstiltak i 2021 (SSB, 2022). Av alle tiltakene er de fleste hjelpetiltak i hjemmet, og kun et fåtall av tiltakene er omsorgstiltak. Tiltak for å styrke foreldreferdigheter er hyppig brukt i barnevernet fordi barnets beste sikres gjennom dets helhetlige omsorgssituasjon. Ved utgangen av 2021 var det 21 690 aktive tiltak hvorav råd og veiledning utgjorde 13 422 av disse og «andre tiltak iverksatt for å styrke foreldreferdigheter» utgjorde 2939 av alle tiltakene (SSB, 2022). Foreldrekurs utgjorde en liten andel av alle tiltak for å styrke foreldreferdigheter, og tilbys hovedsakelig som selektive eller indikative tiltak.

I 2021 mottok barnevernet 53 468 bekymringsmeldinger i 2021 (SSB, 2022). 13 866 av meldingen gjaldt barn i alderen 0 til 5 år, noe som tilsvarer omtrent 4 prosent av befolkningen i den aldersgruppen (SSB, 2023). For barn mellom 6 og 12 år mottok barnevernet derimot bekymringsmeldinger på 4,9 prosent av befolkningsgruppen. Antall bekymringsmeldinger økte til 16 222 for barn mellom 13 og 17 år, noe som tilsvarer over 5 prosent av befolkningen i den alderen.

Selv om over 20% av bekymringsmeldingen henlegges og en andel av meldingen angår barn som allerede er i kontakt med barnevernet, er det interessant å stille spørsmål ved hvorvidt noen av utfordringene kunne vært forhindret?

Bekymringsmeldingene ble sendt inn av både offentlige og private meldere, og barnehager og skoler melder hyppigst. Når det gjelder bekymringsmeldinger meldt av foreldrene, øker antall meldinger fra 1189 for barn mellom 0 og 5 år til 2169 for barn mellom 6 og 12 år, og antall bekymringsmeldinger fra foreldre om forblir høyt for barn mellom 13 og 17 år (SSB, 2022). Få barn under 13 år sendte selv bekymringsmelding, og for alle barn mellom 13 og 17 år meldte kun 269 barn til barnevernet. Dette mener jeg kan ha sammenheng med barns alder, modenhet og tilgang på informasjon.

Et interessant punkt i SSBs statistikk, er at antall melinger om manglende sensitivitet og følelsesmessig tilgjengelighet for barnet fra foreldrene var nærmest dobbelt for barn mellom 6 og 12 år sammenlignet med barn mellom 0 og 5 år. En lignende forskjell mellom aldersgruppene gjaldt også for antall meldinger om konflikt mellom foreldre som ikke bor sammen, manglende vern av barnet fra foreldrene. I tillegg økte andelen bekymringsmeldinger om barnets adferd er liten fra 237 for barn mellom 0 og 5 år til 1488 for barn mellom 6 og 12 år og 2386 for barn mellom 13 og 17 år.

Dette er interessant fordi det forteller når familiene ikke lenger fungerer optimalt. Med kjennskap til når familiene ikke lenger fungerer optimalt og får behov for hjelp, er interessant fordi det viser at familier som i lang tid har fungert *bra nok* ikke lenger mestrer det. Det er og interessant at en stor andel utfordringer i hjemme ser ut til å oppstå i samme tidspunkt som barnet begynner med den obligatoriske grunnskoleopplæringen. Hjemmeforholdene kan selvfølgelig ha vært dårlige før dette og, men kun avdekket gjennom kontakt med skolen. Men det kan også bety at foreldre møter større utfordringer i oppdragelsen av barn i skolepliktig alder enn hos førskolebarn. Med dette i tankene lurer jeg på hvorfor det ikke iverksettes tiltak for å hjelpe foreldrene med å tilpasse oppdragelsesstilen sin ovenfor eldre barn, som for eksempel et universelt foreldrekurs.

Wesseltoft-Rao et al. påpekte og at «å bruke flere arenaer for rekruttering av familier vil kunne være hensiktsmessig, spesielt for å hjelpe familier i risiko» (Wesseltoft-Rao et al., 2017, s.72). Å gjennomføre foreldrekurs i regi av barnehagene og eller skolene vil på grunn av godt kjennskap til familiene, være hensiktsmessig med tanke på bred forebygging. I 2012 presenterte Nordens velfærdscenter barnehagene som en arene med unik mulighet til å forebygge (Marklund et al., 2012), ved at de møter så å si alle foreldre og barn. Det samme gjelder grunnskolene i Norge. Spørsmålet blir om Norge trenger enda et overvåkende tiltak for å oppfylle plikten til å beskytte barn?

Den markante økningen i antall bekymringsmeldinger for barn i skolealder taler derimot for økt bekymring for barn når barnet begynner på skolen (SSB, 2022). Med tett oppfølging de første leveårene fra helsestasjonen og leger, i tillegg utbredt bruk av barnehage, argumenter jeg for at universelle foreldrekurs til foreldre med barn i alderen 0 til 5 år, vil være unødvendig, og at kurset heller burde gis på et senere tidspunkt.

Selv om barnet er i opplæringspliktig alder mellom 6 og 12 år, og de aller fleste går på skolen når antall bekymringsmeldinger økter, reduseres antall helsesykepleier- og lege-konsultasjoner. Dette gir også færre muligheter for foreldre å spørre fagfolk om det de lurer på om oppdragelsen. Dette taler for et økt behov for hjelp på dette tidspunktet.

Det finnes dessverre få kurs for foreldre med barn i alderen 6 til 12 år. Et universalt kurs som kan tilbys tenåringsforeldre er Tuning into Teens (TINT) for foreldre med barn i alderen 10 til 18 år, og Kjærlighet og grenser for foreldre med barn mellom 12-14 år på 7. og 8. trinn. Sistnevnte kurs tilbys hovedsakelig som et samarbeid mellom helsestasjonen og skoen (Bufdir, 2021). Kanskje er kurs tilbudt av skolen og helsestasjonene, det foreldrekurs med

flest potensielle deltakere. Spørsmålet blir bare om et slikt kurs skal tilbys universelt, altså til alle foreldre med barn i skolepliktig alder, eller ikke.

4.6.4 Hvorfor universelt?

I dag velger både offentlige og private instanser selv hvorvidt de ønsker å tilby forebyggende foreldrekurs. Det vil si at mange foreldre aldri får tilbud om lavterskel foreldrekurs fordi de bor i «feil» kommune (Wesseltoft-Rao et al., 2017, s.72). Wesseltoft-Rao et al. (2017) påpeker at det vil være hensiktsmessig med statlig tilrettelegging for at det skal bli et mer helhetlig og likeverdig tilbud uavhengig av geografisk tilhørighet. Statlige føringer vil og gjøre det lettere for alle kommuner å prioritere ressurser til kursene. Dermed vil tilbudet bli systemavhengig fremfor kommune- eller personavhengig.

Å tilby foreldrekurset universelt kan også senke terskelen for deltakelse, ved at alle foreldre, ikke kun de i kontakt med barnevernet. Det er dessverre et kjent fenomen innenfor barnevernsfeltet at de som trenger mest hjelp, får minst hjelp. Jeg mener at kurs for foreldre, i liten grad vil tiltrekke seg de som faktisk trenger hjelp hvis kurset kun gis etter behov. Følelsen av mislykkethet og skam ved å innrømme at man trenger hjelp, vil mest sannsynlig gjøre det vanskelig for foreldre å melde seg på kurset. Som Kane og Neverdal (2018) påpeker, vil universelt forebyggende innsats være «mindre stigmatiserende og inngripende i barnas rett til privat- og familieliv» (Kane & Neverdal, 2018, s. 261).

Folkehelseinstituttets kunnskapsstatus påpeker at selv om helsestasjonene har kontakt med alle familiene uavhengig av risiko og behov, «har det vært en tradisjon for at tiltak som tilbys ved helsestasjonene i hovedsak rekrutterer foreldre som selv melder interesse for å delta. Dermed er det sannsynlig at disse tiltakene kun når de mest motiverte foreldrene og i mindre grad foreldre i risiko» (Wesseltoft et al., 2017, s.71). Av den grunn kan en lavterskel universelt foreldrekurs være løsningen.

Staten overvåker altså hvordan foreldre velger å gi barna utdanning og helsehjelp, til tross for foreldres rett til privat- og familieliv. Å implementere obligatoriske universelle foreldrekurs i tillegg kan derfor virke som en overdrivelse av statens forebyggingsansvar og et inngrep i privat- og familielivet. Det kan argumenteres for at dersom et foreldrekurs skulle blitt obligatorisk, ville det svekke foreldrene reelle mulighet til å oppdra barna sine uten inngrep fra staten.

4.7 Min refleksjon

Som drøftet i denne teksten er det juridisk sett vanskelig å iverksette obligatoriske universelle foreldrekurs, selv på grunn av barnets rett til beskyttelse og statens plikt til å beskytte. Dette skyldes at foreldres og barns grunnleggende rett til privat- og familieliv (EMK, 1950, artikkel 8). Denne rettigheten står sterkt i Norge, men begrenses av lovverk som opplæringsloven og bruker og Pasient- og brukerrettighetsloven som forklart i del 4.3. Spesielt opplæringsloven ser jeg som en mulighet og et smutthull for å implementere obligatorisk universelle undervisning i foreldreferdigheter.

Når jeg tenker etter, har jeg aldri, gjennom mine ti år med obligatorisk skole, etterfulgt av tre år på videregående skole, blitt undervist i hva som forventes av meg som forelder. Det kan tenkes at den norske offentlige skolen ikke underviser barn og ungdommer om dette, da de færreste elevene blir foreldre i løpet av skolegangen. Det er likevel et interessant valg fra statens side å ikke gi kunnskap mens de har anledningen til det, når de fleste av elevene før eller siden vil få barn. Det kan diskuteres hvorvidt det er etisk rett av staten å ikke tilby befolkningen undervisning om nettopp foreldrekunnskap, for så å pålegge oss en rekke lover idet de blir foreldre?

På den andre siden har det aldri blitt undervist i foreldrekunnskap, og flere generasjoner med barn har likevel fått en *god nok* oppvekst, hva enn det vil si. Det kan derfor stilles spørsmål ved om undervisning i foreldrekunnskap er nødvendig. Det er dessuten trangt om plassen i rammeplanen for grunnskolen. Et alternativ å tilby denne undervisningen på et senere stadium, og en tid når personen faktisk er vordende forelder.

Det er også naturlig å anta at obligatoriske universelle foreldrekurs ville fått mye kritikk fra foreldre. Dette er forståelig da tanken på at staten skal fortelle meg hvordan jeg bør oppdra mine fremtidige barn, er ikke nødvendigvis betryggende slik en skulle tro. De fleste foreldre tenker dessuten at de ikke har behov for et slikt «formanende foreldrekurs», og det er sentralt så spørre hvem staten er til å bestemme hvordan du som forelder velger å oppdra ditt barn?

På tross av dette og statens begrensede handlingsrom til å iverksette obligatoriske universelle foreldrekurs utenom grunnskoleopplæringen, har staten fortsatt en plikt til å iverksette tiltak som bistår foreldre i å ivareta barn og deres behov. Derfor argumenterer jeg for at staten bør iverksette lavterskel universelle foreldrekurs for alle foreldre med barn i skolepliktigalder, i et forsøk på å motvirke utfordringer tilknyttet barnets utvikling og dermed forebygge omsorgssvikt.

5.0 AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

I denne oppgaven har jeg drøftet hvorvidt staten har adgang til å iverksette universelle foreldrekurs som et forebyggende tiltak med mål om å forebygge vold og omsorgssvikt, sett i lys av menneskerettighetene. Jeg startet med tanken om at barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon, barnelova og EMK gir grunnlag for iverksetting av obligatoriske, og til dels kontrollerende tiltak. Gjennom litteraturgjennomgangen ble dette derimot drøftet opp mot foreldres, og barns, rett til privat- og familieliv etter EMKs artikkel 8 og Grunnlovens §102.

Selv om universelle foreldrekurs bidra til økt foreldrekompetanse ved å gi informasjon om barns behov og risikofaktorer for omsorgssvikt, er det vanskelig å argumentere for obligatoriske foreldrekurs, fordi det strider med grunnleggende menneskerettigheter. Det er derimot enkelt å argumentere for barns menneskerettslige krav på beskyttelse og vern om integritet, og kanskje burde disse rettigheten være grunnlaget for iverksetting av et lavterskel tilbud om universelle foreldrekurs for alle foreldre.

6.0 LITTERATUR

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). (2014, 1. januar) *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2021). Tiltak på universelt nivå. https://www2.bufdir.no/Familie/foreldrestotte/oversikt_over_tiltak/universelt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2023). Kurs og gruppeveiledning hos familievernet. <https://www.bufdir.no/familie/kurs/?region=> (Lest 28.04.2023)

Barnelova. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7>

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L.C. (2015). Hva er sosialt arbeid? L. C. Kleppe (red.), *Sosialt arbeid – en grunnbok* (s. 19-35). Universitetsforlaget.

Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2016) *Foreldreveiledning – virker det? En kunnskapsstatus* (Fafo-rapport 2016:29) Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon.

Child Welfare Information Gateway. (2019). *Parent education to strengthen families and prevent child maltreatment*. Department of Health and Human Services, Children's Bureau. <https://www.childwelfare.gov/pubs/issue-briefs/parented/> Lest 20.04.2023

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). (1950). *Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen*. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=basictexts/convention>.

Dokument 16 (2011-2012). (2011). *Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven*. Presidentskapet. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Dokumentserien/2011-2012/Dok16-201112/?lvl=0>

European Court of Human Rights (ECtHR). (2022). *Guide on Article 8*

Fellesorganisasjonen (FO). (2015). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere – Stå opp for trygghet.

Fellesorganisasjonen (FO). (2017). *Global definisjon av sosialt arbeid*. Fellesorganisasjonen. <https://www.fo.no/aktuelle-brosjyrer/global-definisjon-av-sosialt-arbeid>

Fellesorganisasjonen (FO). (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument 2019-2023 for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Fellesorganisasjonen. <https://www.fo.no/yrkesetisk-grunnlagsdokument/fo-yrkesetisk-grunnlagsdokument-2019-2023-article6951-3644.html>

Forente nasjoner (FN). (1948, 10. desember). *Verdenserklæring om menneskerettigheter*. Forente nasjoner. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>.

Forente nasjoner (FN). (1989, 20. november). *FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989*. Forente nasjoner. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>. Lest 27.04.2023.

General Comment no. 13 2011. *The right of the child to freedom from all forms of violence*. CRC/GC/13.

Grunnloven. (1814). *Kongerikets Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm>

Helsedirektoratet (2006). *Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom.*

Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten>. Lest 29. april 2023

Helsedirektoratet. (2018). *Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen.* Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/svangerskapsomsorgen/meto-de-og-prosess>. Lest 27. mars 2023.

Helsedirektoratet. (2021a, 10. november). *Vold i nære relasjoner og kjønnslemlestelse hos gravide.* <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/svangerskapsomsorgen/vold-i-naere-relasjoner-og-kjonnslemlestelse-hos-gravide#gravide-bor-fa-sporsmal-om-erfaringer-med-vold-og-henvises-videre-ved-behov-begrunnelse>

Helsedirektoratet. (2021b, 20. oktober). *Sektorrapport om folkehelse 2021.* Helsedirektoratet <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/sektorrapport-om-folkehelse>. Lest 29. april 2023.

Heltne, U. & Steinsvåg, P. S. (red.). (2011). *Barn som lever med vold i familien.* Universitetsforlaget

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* Abstrakt forlag.

Kane, A. A. & Neverdal, S. (2018). Barnevern – et vern med eller uten universelt forebyggingsansvar? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(4), 248-264. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2018-04-05>

Kane, A. A. (2016). Barns menneskerettslige krav på beskyttelse - En sammenligning av juridiske rammer for bekymringsmelding og undersøkelse i Norge og England. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(1), 52-67. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-05>

Kjeljelbakken, K. R. (2022). Barnets konstitusjonelle vern mot vold i hjemme – i lys av menneskerettighetene. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 20(3), 214-231. <https://doi.org/10.18261/fab.20.3.4>

Komiteen for barnets rettigheter (FNs barnekomité). (2006). *Generell kommentar nr. 8 (2006). Barnets rett til beskyttelse mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff (bl.a. artikkel 19, artikkel 28 nr. 2 og artikkel 37).*

Komiteen for barnets rettigheter (FNs barnekomité). (2011). *Generell kommentar nr. 13 (2011). Barnets rett til frihet fra alle former for vold.*

Kontantstøtteleven. (1998). *Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre (LOV-1998-06-26-41).* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-06-26-41>

Kristofersen, L. B. og Clausen, S.E. (2008). *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie (NOVA-rapport nr. 3/2008).* Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5156>

Kvam, V. & Tveiten, A. (2018).. «... uden Hensyn til Forældrenes Villie». Om vergerådslovens pedagogikk i et foreldrerettsperspektiv. *Historisk tidsskrift*, 97(1), 40-58. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2944-2018-01-04>

Kvello, Ø. (2007). *Utredning av adferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling.* Universitetsforlaget.

Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 36-46). Universitetsforlaget.

Lingås, L. G. (1994). *Til beste for barnet.* Kommuneforlaget.

Marklund, K., Andershed A.-K. & Andershed, H. (2012). *Nordens barn: tidlig innsats overfor barn og familier.* Nordens Velfærdssenter.

Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>

Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU). (2023, 28. mars). Behov for gode hjelpetiltak i kommunene. Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge. <https://www.nubu.no/aktuelt/behov-for-gode-hjelpetiltak-i-kommunene-article3415-119.html>

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2022, 29. mars). *Menneskerettighetene i Norge i 2021. NIMs årsmelding, Dokument 6 (2021–2022)* (DOK6-2021-2022). Norges institusjon for menneskerettigheter. <https://www.nhri.no/arsmelding/arsmelding2021/>

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2022, 5. april). *Barns rett til beskyttelse mot vold, overgrep og omsorgssvikt*. Norges institusjon for menneskerettigheter. <https://www.nhri.no/rapport/vold-og-overgrep/>. Lest 27.04.2023.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2023a, 29. mars). *Menneskerettighetene i Norge i 2022. NIMs årsmelding, Dokument 6 (2022–2023)* (DOK6-2022-2023). Norges institusjon for menneskerettigheter. <https://www.nhri.no/arsmelding/arsmelding2022/>

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). (2023b). EMD-dommer. Johansen mot Norge. <https://www.nhri.no/emd-dommer/johansen-mot-norge/>. Lest 08.05.2023.

NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet.

Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>

Pasient- og brukerrettighetsloven. (1999). *Lov om pasient- og brukerrettigheter (LOV-1999-07-02-63)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-63>

Sand, I.-J. (2012). Rettssosiologisk teori i komplekse samfunn: Hva slags teori har vi behov for? *Kritisk juss*, 38 (3-4), 181-203. <https://doi.org/10.18261/ISSN2387-4546-2012-03-04-04>

Skogen, J. C., Smith, O. R. F., Aarø, L. E., Siqveland, J. & Øverland, S. (2018). *Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt*. Folkehelseinstituttet (FHI). <https://www.fhi.no/publ/2018/barn-og-unges-psykiske-helse-forebyggende-og-helsefremmende-folkehelseilta/>

Smittevernloven. (1994). *Lov om vern mot smittsomme sykdommer (LOV-1994-08-05-55)*. Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1994-08-05-55>

Stang, E. G. & Sveaass, N. (2016). *Hva skal vi med menneskerettigheter? Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Akademisk.

Stang, E. G. (2011). Alle former for vold mot barn er forbud – og straffbart? *Kritisk juss*, 37(3), 155-177. <https://doi.org/10.18261/ISSN2387-4546-2011-03-01>

Statistisk sentralbyrå (SSB). (2022, 6. juli). *10764: Meldingar til barnevernet, etter konklusjon, innhald i meldinga, kven som melde saka, alder, statistikkvariabel og år*. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/10674/tableViewLayout1/> . Lest 28.04.2023

Statistisk sentralbyrå (SSB). (2023, 21. februar). *07459: Befolkning, etter alder, statistikkvariabel, år og region*. [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout1/> Lest 28.04.2023

Tembo, M. J., Studsrød, I. & Young, S. (2021). Governing the family: immigrant parents' perceptions of the controlling power of the Norwegian welfare system. *European journal of social work*, 24(3), 492-503. <https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1738349>

Vassenden, A., & Vedøy, G. (2019). Recurrence, eruptions, and a transnational turn: Three decades of strained relations between migrants to Norway and the child welfare services. *Child & Family Social Work*, 24, 582–591. <https://doi.org/10.1111/cfs.12639>.

Wesseltoft-Rao, N., Holt, T. & Helland, M.S. (2017). *Gruppetiltak og kurs for foreldre. Norsk praksis, erfaringer og effektevalueringer*. Folkehelseinstituttet.

Aase, H., Holt, T. & Helland, M. S. (2018, 10. oktober). *Barn og unges helse: oppvekst og levekår. I: Folkehelse rapporten - Helsetilstanden i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/samfunn/barn-oppvekst/?term=&h=1> . Lest 29.04.2023

